نفت و انرژی

نوزدهمین کمیسیون مشترک ایران و روسیه، نقطه عطف توسعه همکاری‌های دو کشور است

وزیر نفت، برگزاری نوزدهمین نشست کمیسیون مشترک ایران و روسیه را فرصتی مهم برای تعمیق روابط راهبردی تهران و مسکو دانست و تأکید کرد: تقویت همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه می‌تواند نقش مؤثری در ارتقای توانمندی اقتصادی دو کشور و شکل‌گیری نظمی مبتنی بر منافع مشترک ایفا کند.

به گزارش زمان به نقل از وزارت نفت، محسن پاکنژاد، رئیس طرف ایرانی کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه اعلام کرد: برگزاری نوزدهمین کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه در روزهای دوشنبه تا چهارشنبه (۲۷ تا ۲۹ بهمن) فرصتی مهم برای تعمیق روابط راهبردی تهران و مسکو در زمینه‌های مختلف اقتصادی است.

وی با اشاره به برگزاری نشست هماهنگی با حضور معاونان و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مربوط در روز دوشنبه (۲۰ بهمن) بیان کرد: این نشست، با مرور تازه‌ترین وضع همکاری‌های دوجانبه و بررسی پیشرفت مصوبه‌های قبل، اولویت‌ها و پیشنهادهای دستگاه‌ها برای ارائه در نشست پیش‌رو جمع‌بندی شد.

رئیس طرف ایرانی کمیسیون مشترک ایران و روسیه افزود: در نشست با معاونان دستگاه‌ها، بر اهمیت روابط جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه تأکید شد تا همه دستگاه‌ها با انسجام و هماهنگی کامل، زمینه تحقق اهداف مشترک و تسریع اجرای پروژه‌های اولویت‌دار را فراهم کنند.

تقویت همکاری‌های ایران و روسیه

پاکنژاد تصریح کرد: در نوزدهمین نشست، پروژه‌ها و توافق‌های اولویت‌دار در حوزه‌های تجارت، انرژی، حمل‌ونقل، امور مالی و بانکی، انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای، بهداشت و درمان و سایر بخش‌های اقتصادی، در روزهای ۲۷ و ۲۸ بهمن در قالب نشست کارشناسی بررسی و تدوین می‌شوند و اسناد نهایی همکاری در روز ۲۹ بهمن امضا می‌شود.

وی با اشاره به اوضاع منطقه‌ای و بین‌المللی، یادآور شد: تقویت همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه می‌تواند نقش موثری در ارتقای توانمندی اقتصادی دو کشور و شکل‌گیری نظمی مبتنی بر منافع مشترک ایفا کند.

وزیر نفت گفت: با هماهنگی‌های میان دستگاه‌های اجرایی و تقسیم کار انجام شده و تلاش‌های بی‌وقفه دبیرخانه کمیسیون برای پیگیری و به نتیجه رساندن مصوبه‌ها، انتظار می‌رود نوزدهمین نشست کمیسیون مشترک به امضای اسناد مهم همکاری و آغاز فصلی تازه از روابط اقتصادی تهران و مسکو منجر شود.

جمع‌آوری گازهای همراه در صدر عملکرد وزارت نفت

عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی گفت: آمارها نشان می‌دهد جمع‌آوری گازهای همراه نفت در سال نخست فعالیت دولت چهاردهم و اجرای برنامه هفتم توسعه، یکی از بخش‌های فعال و موفق وزارت نفت بوده است.

به گزارش زمان به نقل از وزارت نفت، مصطفی نخعی، عملکرد وزارت نفت در زمینه جمع‌آوری گازهای همراه را مثبت ارزیابی و بیان کرد: اجرای طرح‌های جمع‌آوری گازهای همراه جزو فعالیت‌های مؤثر و برجسته وزارت نفت در سال نخست اجرای برنامه هفتم توسعه کشور بوده است. وی افزود: طرح جمع‌آوری گازهای همراه اقدامی ارزشمند است که هم از هدررفت سرمایه‌های کشور جلوگیری و هم به حفظ محیط زیست کمک می‌کند.

عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی با تأکید بر ضرورت جمع‌آوری گازهای همراه با تکیه بر توان داخلی تصریح کرد: برای تحقق رشد اقتصادی، افزایش تولید نفت و گاز و دستیابی به اهداف حوزه انرژی باید بر توانمندی‌های داخلی و سرمایه انسانی متخصص اتکا کنیم.

نخعی تصریح کرد: خوشبختانه وزارت نفت به‌ویژه در بهره‌گیری از ظرفیت بخش خصوصی، عملکردی قابل قبول داشته است. وی با بیان اینکه تسریع در جمع‌آوری گازهای همراه بی‌تردید به افزایش ارزش افزوده از مسیر تکمیل زنجیره ارزش محصولات هیدروکربنی منجر می‌شود، گفت: آمارها نشان می‌دهد این حوزه در سال نخست فعالیت دولت چهاردهم و اجرای برنامه هفتم توسعه، یکی از بخش‌های فعال و دارای دستاوردهای مهم در وزارت نفت بوده است.

بهره‌برداری از یک حلقه چاه جدید در فاز ۱۳ پارس جنوبی

مجری طرح توسعه فاز ۱۳ میدان مشترک پارس جنوبی از تولیدی شدن یک حلقه چاه جدید در این طرح خبر داد و گفت: با بهره‌برداری از این چاه، تولید روزانه گاز از فاز ۱۳ پارس جنوبی بیش از ۱۵ میلیون مترمکعب افزایش یافت.

به گزارش زمان به نقل از شرکت نفت و گاز پارس، علی‌اصغر صادقی با اشاره به پیشرفت عملیات اجرایی و آمادگی فاز ۱۳ میدان مشترک پارس جنوبی برای ثبت مرحله جدیدی از تولید گاز غنی، گفت: فاز ۱۳ پارس جنوبی با اتکا به توان داخلی و تجارب نوبافته در سال‌های اخیر، اکنون در موقعیتی قرار گرفته که می‌تواند نقش مؤثرتری در پایداری تولید گاز کشور ایفا کند.

راه نجات اقتصاد، رفع موانع تولید است

نایب رئیس اتاق ایران با اشاره به اهمیت حمایت از تولید داخلی، اعلام کرد که رفع موانع پیش روی واحدهای تولیدی، مهم‌ترین راه نجات اقتصاد کشور است، هشدار داد که مشکلات داخلی، به‌ویژه در حوزه اقتصاد و معیشت مردم، همراه با ابهام‌های سیاسی، بر اقتصاد تاثیر گذاشته است.

به گزارش زمان به نقل ازایسنا، محمدرضا بهرامن - نایب‌رئیس اتاق ایران - در جلسه هیات نمایندگان گفت: تفاهم‌نامه منعقدشده با سازمان بازرسی کل کشور می‌تواند رویکردی مؤثر برای پیگیری مسائل فعالان اقتصادی باشد. این تفاهم‌نامه امکان پیگیری مشکلات را هم از طریق استان‌ها و هم از طریق ستاد مرکزی اتاق ایران فراهم می‌کند تا فعالان اقتصادی با کمترین حاشیه فعالیت کنند. وی با اشاره به تعامل میان دولت و اتاق بازرگانی گفت: اگر این تعامل به‌صورت پایدار شکل بگیرد، بسیاری از مشکلات آینده قابل حل خواهد بود. حضور استان‌ها در جلسه اهمیت زیادی دارد و نمونه آن موضوع کارت بازرگانی است که می‌توان با ارائه راهکارهای جدید، فرآیندها را اصلاح کرد. نایب‌رئیس اتاق ایران با بیان اینکه جامعه امروز نیازمند رفع موانع تولید است، گفت: کشور با شرایط دشواری روبه‌روست و مشکلات داخلی به‌ویژه در حوزه اقتصاد و معیشت مردم به شکل جدی بروز کرده است. بخشی از این مشکلات ریشه‌های غیر اقتصادی دارد و فضای تنش در روابط بین‌المللی و ابهام‌های سیاسی نیز بر اقتصاد کشور اثر گذاشته است. بهرامن تاکید کرد که فشارهای اقتصادی بر سفره مردم کاملا محسوس است و اتاق بازرگانی باید نقش فعال‌تری در مدیریت امور اقتصادی ایفا کند.

اقتصاد کشور با مشکلات ساختاری و فساد مواجه است و هنوز راهحل مؤثر و جامعی برای آن ارائه نشده، بنابراین لازم است سیاست‌ها با نگاه اصلاحی بررسی و از تصمیمات درست حمایت شود.نایب‌رئیس اتاق ایران با اشاره به سیاست‌های ارزی گفت: اختلاف‌نظرها و ناهماهنگی‌ها فرصت سوءاستفاده ایجاد می‌کند و باید راهکارهایی برای حمایت از تولید، بهبود مدیریت منابع و کاهش وابستگی به واردات ارائه شود.

حضور واقعی بخش خصوصی و تشکل‌های ذی‌نفع در تصمیم‌سازی‌ها شرط توسعه اقتصادی پایدار است و بدون مشارکت آنان نمی‌توان انتظار پیشرفت داشت.

بهرامن با اشاره به اهمیت مدیریت در شرایط فعلی گفت: نقش مدیریت در سیاست‌گذاری و جهت‌دهی به آینده کشور بسیار حیاتی است.

اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی به معنای کاهش تصدی‌گری دولت است و اکنون زمان آن رسیده که با کوچک‌سازی ساختارها و کاهش مداخلات، مسیر توسعه هموار شود. نایب‌رئیس اتاق ایران با اشاره به وضعیت اجتماعی کشور گفت: جامعه بیش از هر زمان دیگری نیازمند ترمیم سرمایه اجتماعی و تقویت امید است.

شعار وفاق ملی باید از مرحله گفتار به عمل برسد و دوقطبی‌سازی می‌تواند آثار منفی کوتاه‌مدت و میان‌مدت بر اقتصاد کشور داشته باشد.

بهرامن با اشاره به تحولات خارجی گفت: وفاق می‌تواند راه‌حل مسائل داخلی و خارجی باشد و در کنار تعاملات سیاسی، باید بعد اقتصادی نیز تقویت شود. هر یک از فعالان اقتصادی در هر نقطه کشور باید در این مسیر نقش‌آفرینی کنند.

نایب‌رئیس اتاق ایران تاکید کرد: تاریخ ایران نشان می‌دهد کشور ما جنگ‌طلب نبوده و همواره به دنبال آرامش و تعامل سازنده بوده است.

اعلام رسمی هزینه سبد معیشت تا هفته آینده

در نخستین جلسه دستمزد شورای عالی کار کارفرمایان و دولت با افزایش دستمزد کارگران به نحوی که رضایت آنها را جلب کند و بتواند معیشت خود را اداره کنند، موافقت کردند. همچنین مقرر شد رقم هزینه معیشت کارگران هفته آینده رسما اعلام شود.

به گزارش زمان به نقل ازایسنا، اسعد صالحی درباره جزئیات نخستین نشست دستمزد شورای عالی کار گفت: این جلسه با حضور وزیران کار، صمت، نمایندگان کارگری و کارفرمایی و اتاق اصناف برگزار شد، در این جلسه بیشتر کلیات مطرح شد. کارفرمایان و دولت به بحث تورم و اینکه دستمزدها باید تغییر اساسی پیدا کند، اذعان داشتند.

وی افزودبه اعتقاد آنها باید راهکار خوبی پیش بینی شود تا کارگران از کار کردن در کارگاه‌های تولیدی راضی باشند و بتوانند امرار معاش کنند. نماینده کارگران در شورای عالی کار ادامه داد: در جلسه بحث هزینه سبد معیشت هم به میان آمد، ولی مقرر شد در جلسه آتی دستمزد شورای عالی کار که احتمالا ۱۰ روز آینده است، رقم سبد معیشت کارگران رسما اعلام شود.

به گفته صالحی، دولت و کارفرما تاکید دارند که کارگر در مضیقه است به همین دلیل برای افزایش حقوق بالاتر از تورم اتفاق نظر دارند و با اینکه درصدی به حقوق کارگر اضافه شود تا معیشت او بچرخد همراهی می‌کنند.

نماینده کارگران در شورای عالی کار افزود: دولت و کارفرمایان مخالفتی با افزایش دستمزد ندارند و تاکید بر امرار معاش کارگران است تا در کارگاه‌ها بمانند و دست از کار نکشند.

وی درباره پیشنهاد حق مسکن ۳ میلیون تومانی نیز گفت: بحث حق مسکن هم به جلسه بعد موکول شد، ولی این پیشنهاد به هیات وزیران ارسال شده که به محض برگشت و در صورت تایید، اجرایی می شود.

گام مجلس برای کاهش قیمت خودرو

عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی، جزییات مصوبه مجلس برای تسهیل واردات خودرو جهت ساماندهی بازار را تشریح کرد.

به گزارش زمان به نقل ازخانه ملت، مصطفی طاهری در تشریح مصوبه مجلس مبنی بر اینکه سقف نسبت میزان اختصاص ارز به واردات قطعات منفصله خودروهای مونتاژی به ارز اختصاص یافته به واردات خودروی سواری نو و کارکرده دو برابر باشد، گفت: امروز منابع درآمدی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۵ مورد بررسی قرار گرفت که یکی از سرفصل‌های آن حقوق ورودی گمرک است، در این راستا کاری که در حوزه خودرو انجام شد، این بود که در مجموع عددهایی که در آمار برای واردات خودرو دیده شد مجلس میزان واردات خودرو را نسبت به لایحه به طرز چشمگیری افزایش داد یعنی خودروهای نو تا ۳ برابر و برای خودروهای مناطق آزاد تا ۵۰ هزار دستگاه افزایش یافت. وی ادامه داد: آنچه مسلم است هر کالایی که وارد کشور شود یک حقوق ورودی برای آن پرداخت می‌شود که دو قسمت دارد، یک قسمت حقوقی گمرکی است که عدد ثابت ۴ درصد است که در اختیار مجلس است و دولت نمی‌تواند به آن دست بزند مگر اینکه مجلس این عدد را کم یا زیاد کند، یک قسمت آن نیز سود بازرگانی است که بدون قانون یا با یک قانون کلی‌تر دولت بنابر سیاست‌های صنعتی و تجاری می‌تواند سود بازرگانی کالایی که وارد می‌شود را کم یا زیاد کند کمااینکه ممکن است سیب‌زمینی در کشور کم باشد، دولت اجازه واردات داده و سود بازرگانی آن را نیز دریافت می‌کند یا برعکس یک زمانی کالایی به میزان کافی تولید می‌شود، تصمیم می‌گیرد که کمتر وارد شود، سود بازرگانی آن را بالا می‌برد تا این کالا وارد نشود یعنی یک نوع سیاست صنعتی-تجاری است که بازار را تنظیم می‌کند یا کالایی ساخت داخل است اما هنوز نمی‌تواند رقابت کند، دولت سود بازرگانی آن را کاهش می‌دهد. وی تصریح کرد: اما آنچه در لایحه پیرامون خودرو آمده بود دولت جدول حقوق ورودی خودرو را از برقی تا خودروهای پرمصرف آورده بود مثلا برای خودروهای برقی ۴ درصد و خودروهای با مصرف بسیار بالا حدود ۱۶۵ درصد حقوقی ورودی دریافت کند که میانگین آن حدود ۱۰۰ درصد می‌شود، اما کاری که مجلس انجام داد این بود که سود بازرگانی تبعاتی به مجلس ندارد کمااینکه ممکن است در آینده قیمت خودرو بالا برود و دولت تصمیم بگیرد سود بازرگانی را کاهش دهد تا واردات خودرو به راحتی انجام شود و قیمت خودرو کاهش یابد. طاهری ادامه داد: براساس آنچه در مجلس مصوب شد حقوق گمرکی را ۴ درصد تعیین کردیم و سود بازرگانی را دولت متناسب با خودروهای برقی، هیبریدی و بنزینی و پرمصرف که هر سال یک جدولی دارد، تعیین می‌کند که پیش فرض آن جدول امسال است و پس از تلاش ۸ ماهه دولت به یک عددی رسیده است یعنی برای سال آینده افرادی که نسبت به واردات خودرو اقدام کنند یک مبلغی را باید به گمرک بپردازند که تقریبا معادل عدد امسال است اما دست دولت باز است که آن را تغییر دهد.

وی خاطرنشان کرد: نکته حائز اهمیت دیگر این است که مجلس تکلیف کرد از خودروهایی که در مناطق آزاد هستند و در گذشته ارز آن داده شده است، بدون اینکه فشاری به منابع ارزی تحمیل شود که تعداد ۵۰ هزار خودرو خارج از مناطق آزاد پلاک‌گذاری شوند. این نماینده مردم در مجلس دوازدهم، در مورد تاثیر مصوبه مجلس بر وضعیت بازار خودرو، یادآور شد: اگر فقط مشکل تامین خودرو بود و منابع ارزی قابل قبولی داشتیم حتما می‌توانستیم در یک بازه زمانی آن را حل کنیم یعنی با اعمال سیاست خوب واردات کاری کنیم که خودروهای داخلی به لحاظ کیفیت و قیمت رقابت‌پذیر شوند و اجبار کنیم خودروسازان به این سمت حرکت کنند اما به این دلیل که مشکل کشور تنها خودرو نیست و منابع ارزی، هم به مواد اولیه، هم ماشین‌آلات و هم کالاهای اساسی تخصیص پیدا می‌کند، دست سیاستگذار و دولت خیلی باز نیست و به صورت حداقلی می‌تواند برای واردات هزینه کند ضمن اینکه این اقدام حدود ۵ سال هم ممنوع بود که بلافاصله با پافشاری مجلس برداشته شد و اگر دولت در این زمینه قوانین مجلس همچون واردات خودروهای کارکرده زیر ۵ سال را اجرا کند، می‌تواند در این حوزه بهتر عمل کرده و قیمت خودروهای داخلی به شدت کاهش پیدا کند یا واقعی شود اما متاسفانه دولت‌ها به این مهم عمل نکرده‌اند و برغم اینکه قانون وجود دارد، ترک فعل شده است. عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی، تاکید کرد: هم‌اکنون در کشور خودروهایی که تولید می‌شوند دو نوع هستند، یک سری خودروهایی است که عمق ساخت خوبی دارند یعنی ۴۰ تا ۷۰ درصد آن آخر و بعضی خودروها مونتاژی هستند و تقریبا عمق ساخت داخل آنها زیر ۱۰ درصد است، بنابراین بر اساس پیشنهادی که مصوب شد سقف ارزی که به مونتاژ کارها داده می‌شود باید به نسبت ارزی که به واردات خودرو می‌دهند دو برابر بیشتر نباشد یعنی اگر قرار است مجموع ارزی که برای واردات خودرو و ckd کارها پرداخت می‌شود یک عددی در نظر بگیریم که حداکثر به نسبت دو به یک تقسیم شود یعنی میزان بازاری که به خودروی کامل می‌دهیم نسبت به ckd کارها افزایش پیدا کرد.

۸۵ درصد امنیت غذایی کشور از محل تولید داخلی تأمین می‌شود

وزیر جهاد کشاورزی از افزایش صادرات محصولات کشاورزی ایران به هشت میلیارد دلار خبر داد و گفت: ۸۵ درصد امنیت غذایی کشور از محل تولید داخلی تأمین می‌شود.

به گزارش زمان به نقل ازایرنا، غلامرضا نوری قزلجه در جلسه بررسی واردات کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی در ساری، افزود: صادرات محصولات کشاورزی کشور با جهش سه میلیارد دلاری، از پنج میلیارد دلار در سال گذشته به هشت میلیارد دلار رسیده است.وی اظهار کرد: در حال حاضر ۱۶ میلیارد دلار کالاهای اساسی و کشاورزی وارد کشور شده که بخشی از نیازهای ضروری را تأمین می‌کند.

وزیر جهاد کشاورزی با اشاره به سهم تولید داخلی در تأمین امنیت غذایی گفت: از نظر وزنی، ۸۵ درصد امنیت غذایی کشور از تولید داخل و ۱۵ درصد از طریق واردات تأمین می‌شود. نوری قزلجه ادامه داد: از نظر ارزش تناژ نیز ۸۰ درصد امنیت غذایی متکی به تولید داخلی و ۲۰ درصد از طریق واردات تأمین می‌شود. وی با بیان اینکه یکی از مهم‌ترین مطالبات استانداران، ورود جدی‌تر به حوزه تجارت و واردات کالا است، گفت: این موضوع هنوز به طور کامل محقق نشده و در این جلسه چالش‌ها به‌صورت شفاف بررسی خواهد شد. وزیر جهاد کشاورزی همچنین با اشاره به شیوه‌های واردات نهاده‌ها افزود: واردات نهاده‌ها پیش از این از طریق روش‌هایی مانند ملوانی (کوله‌بری)، انتقال از شخصی و تهاتر انجام می‌شد. نوری قزلجه گفت: با وجود فراهم شدن امکان واردات از طریق تهاتر برای اشخاص، این ظرفیت به‌طور کامل مورد استفاده قرار نگرفته و لازم است دلایل آن بررسی و موانع برطرف شود. وی افزود: قرار است دستگاه‌ها به واحدهای استانی خود تفویض بشوند و مصوبه بعد از ارجاع به دولت به استانها اطلاع داده می شود.

نگاه روز

پیشران‌های نرم در فرایند پیش‌آفرینی

محمدمخبر

در راستای آنکه پارادایم پیش‌آفرینی تصویر مطلوب از آینده کشور از حالت تئوریک خارج شده و به سطح عملیاتی نزدیک شود، لازم است روایت‌هایی تولید شود که ضمن واقع‌گرایی، حامل افق‌های باز، امکان‌های نو و نقش فعال مردم در ساخت آینده کشور باشند.

در فرایند پیش‌آفرینی آیندهٔ مطلوب، پیشران‌های نرم، همانند بنیان‌های عمیق و جهت‌دهنده‌ای هستند که امکان بالفعل‌شدن پیشران‌های سخت را فراهم می‌سازند. آینده اقتصادی، فناورانه و ژئوپلیتیکی بدون پشتوانه هویتی، ارزشی، روایی و نهادی، واجد پایداری و معنا نخواهد بود. از این منظر، پیش‌آفرینی تصویر مطلوب آیندهٔ ایران مستلزم بازاندیشی عمیق در ساحت‌های نرم قدرت و تبدیل آن‌ها به موتورهای فعال کنش جمعی، انسجام اجتماعی و حکمرانی مؤثر است. نخستین و بنیادی‌ترین پیشران نرم، «هویت» است. هویت در این چارچوب، یک سازه زنده، پویا و آینده‌محور محسوب می‌شود که پاسخ می‌دهد ایران «چه می‌خواهد باشد؟» و «چگونه می‌خواهد در جهان آینده شناخته شود؟». هویت ایرانی-اسلامی، در صورت بازتعریف پیش‌آفرینانه، می‌تواند از سطح نمادین فراتر رفته و به منبع تولید انگیزه و انسجام اجتماعی بدل شود. در پیوند با هویت، «ارزش‌ها» نیز نقش جهت‌دهنده به انتخاب‌های کلان و خرد را ایفا می‌کنند. پیش‌آفرینی آیندهٔ مطلوب نیازمند صورت‌بندی روشنی از منظومهٔ ارزش‌های راهبردی است؛ ارزش‌هایی مانند عدالت، استقلال، پیشرفت دانش‌بنیان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، کرامت انسانی و عقلانیت در امر حکمرانی، هنگامی که از سطح شعار به سطح معیار تصمیم‌سازی ارتقا یابد، می‌تواند رفتار نهادی و اجتماعی را به‌صورت خودکار به سمت آینده مطلوب سوق دهد. در منطق پیش‌آفرینی، ارزش‌ها همانند الگوریتم‌های تصمیم‌گیری، سمت و سوی سرمایه‌گذاری، سیاست‌گذاری و کنش‌های جمعی را تعیین می‌کنند. سومین پیشران نرم، روایت‌ها و نظام‌های معنایی مسلط بر ادراک جمعی از آینده است. آنچه جامعه از آینده می‌فهمد عمدتاً نتیجه داستان‌هایی است که درباره «امکان»، «امید» و «توانستن» بازگو می‌شود. در شرایطی که روایت‌های مسلط، آینده را تیره، بسته و از پیش تعیین‌شده تصویر کنند، کنش جمعی به سمت انفعال، محافظه‌کاری و مهاجرت سرمایه انسانی سوق می‌یابد. در مقابل، روایت‌های مبتنی بر امکان، آینده را همچون پروژه‌ای قابل‌ساخت و انتخاب‌پذیر بازنمایی می‌کنند. پیش‌آفرینی تصویر مطلوب ایران اسلامی، نیازمند تولید روایت‌هایی است که ضمن واقع‌گرایی، حامل افق‌های باز، امکان‌های نو و نقش فعال مردم در ساخت آینده کشور باشند. این روایت‌ها باید در نظام آموزشی، رسانه‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و گفتار نخبگانی بازتولید شوند تا به سرمایه روانی جمعی بدل گردند. سرمایه انسانی، به‌عنوان پیشران نرم چهارم، جایگاهی محوری در این تصویر دارد. جمعیت جوان، تحصیل‌کرده و متخصص ایران، از جمله مهم‌ترین دارایی‌های راهبردی کشور در افق بلندمدت بشمار می‌آیند؛ با این حال، پیش‌آفرینی آینده مطلوب مستلزم تغییر نگرش در خصوص سطوح توانمندی نیروی انسانی است. در این راستا توجه به فاکتورهایی مانند مهارت‌های آینده‌محور، تفکر سیستمی، سواد فناورانه، اخلاقیت و توان حل مسئله، حایز اهمیت است. هنگامی که نظام آموزشی و بازار کار نتواند این ظرفیت‌ها را به‌کار گیرد، مهاجرت نخبگان و اتلاف سرمایه انسانی به یکی از مهم‌ترین بازدارنده‌های تحقق آینده مطلوب تبدیل می‌شود. در کنار سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی نیز نقشی تعیین‌کننده در امکان تحقق آینده مطلوب ایفا می‌کند. اعتماد اجتماعی، شبکه‌های همکاری، مشارکت مدنی و انسجام نهادی، زیرساخت‌های حیاتی پیشرفت محسوب می‌شوند. پیش‌آفرینی آینده مطلوب مستلزم بازسازی فعال سرمایه اجتماعی از طریق شفافیت، پاسخگویی، گفت‌وگوی نهادی و مشارکت واقعی ذی‌نفعان است. در واقع، پیشران‌های نرم حکمرانی، حلقه اتصال همه مؤلفه‌های پیش‌گفته هستند. حکمرانی پیش‌آفرینانه، به معنای عبور از منطق اداره روزمره و واکنشی به منطق طراحی آینده‌محور است. این حکمرانی دارای چند ویژگی کلیدی است: نگاه سیستمی فرابخشی، توان تصمیم‌گیری در شرایط عدم‌قطعیت، یادگیری نهادی مستمر و همچنین ترجیح منافع بلندمدت ملی بر ملاحظات کوتاه‌مدت. نهادهای حکمرانی باید قادر باشند تصویر مطلوب آینده را به سیاست‌ها، برنامه‌ها، بودجه‌ها و شاخص‌های ارزیابی ترجمه کرده و میان روایت، ارزش و اقدام، ارتباط منطقی برقرار کنند. موضوع دیگری که در اینجا مطرح می‌شود، سازکارهای اجرایی فرایند پیش‌آفرینی آینده مطلوب است. برای عملیاتی‌سازی پارادایم پیش‌آفرینی و ساخت آیندهٔ مطلوب در سطح یک کشور، به‌ویژه کشوری با ویژگی‌ها و پیچیدگی‌های ایران، باید از سطح گفتمان و اسناد آرمانی فراتر رفته و به معماری فنی-نهادی، ابزارهای سیاستی و سازکارهای اجرایی مشخص اندیشید. هماهنگونه که پیشتر توضیح دادیم، پیش‌آفرینی در مقیاس ملی یک نظام حکمرانی آینده‌محور است که باید بر مبنای بهره‌گیری هوشمندانه از منابع سخت و نرم کشور طراحی شود. به‌لحاظ فنی، هیچ پیش‌آفرینی‌ای بدون یک تصویر مطلوب قابل عملیاتی‌شدن، امکان تحقق نخواهد داشت. تصویر مطلوب باید هنجاری اما واقع‌گرایانه باشد؛ چندبعدی باشد (اقتصادی، اجتماعی، فناورانه، فرهنگی، ژئوپلیتیکی) و از قابلیت ترجمه به شاخص‌ها و اهداف میان‌مدت و بلندمدت برخوردار باشد. در این مرحله کاربست ابزارهایی مانند سناریونویسی هنجاری، آینده‌نگاری معکوس -یعنی حرکت از آینده مطلوب به اکنون- و تحلیل ارزش‌ها و ترجیحات اجتماعی، ضروری است. این تصویر باید محصول هم‌افزایی ملی میان دولت، دانشگاه، بخش خصوصی، جامعه مدنی و نسل جوان باشد. نکته حائز اهمیت بعدی، لزوم فعال‌سازی منابع سخت کشور است. منابع سخت ایران شامل جمعیت، جغرافیا، منابع انرژی، زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های صنعتی، توان علمی و قدرت ژئوپلیتیکی است. پیش‌آفرینی ایجاب می‌کند این منابع از حالت منفعل یا واکنشی خارج شده و در راستای آیندهٔ تعیین‌شده جهت‌دهی شوند. در اینجا اقدامات فنی کلیدی عبارتند از: هم‌راستاسازی سرمایه‌گذاری‌های کلان با تصویر مطلوب (مثلاً اگر آینده مطلوب ایران دانش‌بنیان است، سرمایه‌گذاری زیرساختی باید به نفع علم، فناوری و اقتصاد دیجیتال بازتنظیم شود)؛ طراحی نقشه‌های راه فناوری در حوزه‌های پیشران؛ مدیریت راهبردی منابع طبیعی با منطق بین‌نسلی (نه صرفاً بودجه‌ای)؛ و توانمندسازی مناطق بر اساس مزیت‌های آینده‌محور (توجه به موضوع آمایش سرزمینی). همزمان با آن، بهره‌گیری از منابع نرم کشور نیز باید موردتوجه قرار داشته باشد. همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، منابع نرم ایران شامل فرهنگ، هویت تمدنی و دینی، سرمایه انسانی، دانش بومی، شبکه‌های اجتماعی، اعتماد اجتماعی و روایت‌های ملی است. پیش‌آفرینی نیازمند فعال‌سازی هم‌زمان تمامی این منابع است. الزامات فنی در اینجا عبارتند از: ساخت روایت ملی از آینده که توضیح دهد ایران می‌خواهد در ۲۰ یا ۳۰ سال آینده چه باشد و چرا؟؛ ارتقای سواد عمومی نسبت به آینده در نظام آموزشی، مدیریتی و رسانه‌ای؛ نهادینه‌سازی تخیل راهبردی در دانشگاه‌ها، اندیشکده‌ها و دستگاه‌های اجرایی؛ و بسیج سرمایه اجتماعی از طریق مشارکت واقعی مردم در پروژه‌های آینده‌ساز. در کنار همه این‌ها به لزوم بازطراحی نظام حکمرانی با منطق پیش‌آفرینانه نیز باید توجه شود.

از منظر تکنیکی، مهم‌ترین گلوگاه پیش‌آفرینی در ایران، حکمرانی کوتاه‌مدت و بخش‌نگر است. گذار به پیش‌آفرینی مستلزم ایجاد نهاد مرکزی آینده‌نگاری و پیش‌آفرینی ملی با اختیارات واقعی؛ الزام دستگاه‌ها به ارزیابی پیامدهای آینده؛ اتصال برنامه‌های توسعه، بودجه و سیاست‌گذاری‌ها به سناریوها و تصویر مطلوب؛ و طراحی سازکارهای تصمیم‌گیری با توجه عدم‌قطعیت‌ها است. این‌ها همه در کنار هم یعنی حرکت از برنامه‌ریزی خطی به حکمرانی تطبیقی آینده‌محور. بدلحاظ فنی و تکنیکی، ایران می‌تواند با ترکیب هوشمندانه منابع سخت و نرم خود، پارادایم پیش‌آفرینی را از یک مفهوم نظری به یک سیستم عملیاتی کارآمد و پویا در سطح ملی تبدیل کند.

Alborz.payam@gmail.com